

SAMEN ONDERZOEKEN

WAARDEREN EN VERSTERKEN VAN DE KWALITEIT VAN ONDERZOEKSSCHOLEN

In het vorige nummer van Veerkracht is onderzoeksschool de Linderte (mijnplein) in Raalte in het zonnetje gezet. Aan de hand van het profiel Samen Onderzoeken: profilering van onderzoeksscholen hebben directeur Han van Rhee en onderzoekscoördinatoren Marian Koggel en Esmy Reimert uitgelegd hoe zij door middel van onderzoek werken aan de kwaliteit van onderwijs voor hun leerlingen. Op de Linderte is al langere tijd sprake van een onderzoekscultuur en werkt het team voortdurend aan het versterken van het onderzoekend vermogen van hun team. Een inspirerend voorbeeld voor andere scholen!

In dit nummer besteden we aandacht aan de manier waarop de kwaliteit van onderzoeksscholen gewaardeerd en geborgd wordt. Het is belangrijk voor scholen om te weten wat het oplevert voor de school, het team en de leerlingen om onderzoeksschool te worden, maar ook hoe zij onderzoeksschool blijven en op welke aspecten zij geëvalueerd worden.

In het profiel *Samen onderzoeken*, dat in maart 2022 is geaccordeerd door de penvoerders, werd al beschreven wat het belang is van het onderzoekend vermogen van leraren, het creëren van een onderzoekscultuur voor een onderzoeksschool en het verdelen van verantwoordelijkheden. Wat nog onvoldoende helder was uitgewerkt, is de manier waarop de partnerschappen de kwaliteit van de onderzoeksscholen willen waarderen en borgen. Op verzoek van de penvoerders is in een heterogene ontwikkelgroep, die bestond uit collega's van Catent, mijnplein, stichting Proo en Hogeschool KPZ, concreet uitgewerkt hoe de kwaliteit van de onderzoeksscholen gewaardeerd en geborgd wordt.

De ontwikkelgroep nam de uitdaging aan om te bepalen aan welke eisen een school moet voldoen om onderzoeksschool te worden en te blijven, welke instrumenten helpen om de kwaliteit van een onderzoeksschool te versterken en hoe de kwaliteitscyclus realistisch kan worden ingezet in aansluiting op de wensen en eisen van de praktijk. Inmiddels is het profiel *Samen onderzoeken: profilering van onderzoeksscholen* opnieuw uitgegeven met een herziene uitwerking van 'Waarborg 4. Waarderen en versterken van Kwaliteit'. We delen hier de belangrijkste opbrengsten.

EEN ONDERZOEKSSCHOOL WORDEN EN BLIJVEN: OPBRENGSTEN VAN DE ONTWIKKELGROEP

Om de kwaliteit van een onderzoeksschool te kunnen waarderen en borgen moest eerst helder worden wat de kwaliteitskenmerken van een onderzoeksschool zijn en welke voorwaarden en afspraken gelden om onderzoeksschool te kunnen worden en blijven.

Kwaliteitskenmerken van een onderzoeksschool

Een onderzoeksschool heeft een professionele, lerende en onderzoekende cultuur die gericht is op samen onderzoeken en heeft als doel het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs voor de leerlingen. De schoolleider heeft hierin een bepalende rol, maar commitment vanuit het gehele team is noodzakelijk. De kwaliteit van de onderzoekscultuur op een school hangt samen met het onderzoekend vermogen van het team dat bestaat uit een onderzoekende houding, een systematische manier van werken, het doen van onderzoek, kennis van onderzoek en evidence-informed werken. Daarnaast wordt de onderzoekscultuur versterkt door het gebruik van theoretische kennis en praktische wijsheid en door samen te werken en collectief te leren met collega's.

De onderzoeksschool heeft een meerjarige onderzoeksagenda (meerjarenplanning) die gekoppeld is aan het schoolplan en duurzame ontwikkeling en daarbij lange termijn doelen nastreeft. De richting van het onderzoek wordt – liefst in gezamenlijkheid – bepaald door urgente problemen in de school. Uiteindelijk dragen de doelen altijd bij aan het leren van de leerling. De schoolleider zorgt hierbij voor een balans tussen de vragende rol van de leraar en de richtinggevende rol van de schoolontwikkelingen en ontwikkelingen op bestuursniveau.

Elke onderzoeksschool heeft een onderzoeksgroep in de school. Deze bestaat uit de schoolleider, de onderzoekscoördinator, (een deel van) het team en eventueel (wpo-)studenten. De instituuts-onderzoeksbegeleider (iob'er) vanuit Hogeschool KPZ maakt ook deel uit van de onderzoeksgroep en heeft een begeleidende rol. De onderzoeksgroep doet kort-cyclisch praktijkgericht onderzoek in verbinding met een of meer kenniskringen (van bijvoorbeeld KPZ). De onderzoeksschool deelt de opbrengsten van het onderzoek ook met anderen. De kennisinfrastructuur kan in eerste instantie versterkt worden door binnen het eigen bestuur onderzoeksresultaten te delen en uit te wisselen, maar onderzoeksresultaten kunnen ook gedeeld worden met andere besturen, bijvoorbeeld op de Conferentie Kind en Educatie.

Voorwaarden en afspraken

Naast bovenstaande kenmerken zijn er ook enkele voorwaarden en afspraken opgesteld die gelden voor het worden en blijven van een onderzoeksschool. Zo is het bijvoorbeeld noodzakelijk dat het basisarrangement vanuit de inspectie in orde is, dat de school voldoet aan de eisen die worden gesteld aan een opleidingsschool en moet er binnen een team commitment zijn voor het worden van een onderzoeksschool, zodat er een onderzoeksgroep geformeerd kan worden. Voor een overzicht van alle kwaliteitskenmerken, voorwaarden en afspraken verwijzen we naar het vernieuwde profiel Samen Onderzoeken: profilering onderzoeksscholen.

KWALITEITSCYCLUS

Om de kwaliteit van de onderzoeksschool te (blijven) waarborgen wordt er gewerkt met een kwaliteitscyclus. Door regelmatig de opbrengsten en processen te evalueren en te reflecteren op het handelen van het team wordt de onderzoekende cultuur op de school onderhouden, geborgd en verbeterend. Hiervoor hebben we een aantal kwaliteitsinstrumenten geselecteerd die hun waarde in de praktijk hebben bewezen en al bekend zijn bij veel onderzoekscoördinatoren. We noemen bijvoorbeeld de scan *Onderzoekscultuur in de school* (« Doe de scan 'Onderzoekscultuur in de school' (www.platformsamenoopleiden.nl/blog/2017/01/19/scan-onderzoekscultuur-school/) en de leeromgeving *Onderzoekscultuur* (Leeromgeving Onderzoekscultuur - Evidence-informed werken aan schoolontwikkeling (<https://onderzoekscultuur-scholen.platformsamenoonderzoeken.nl/#/>)). Daarnaast maken we ook gebruik van het gesprekskader van Samen Opleiden & Professionaliseren (SO&P). Dat gesprekskader wordt gebruikt als instrument om de kwaliteit van de opleidingsscholen te borgen en wordt ingezet als voorbereiding op de peer review van de opleidingsscholen. Om bij te dragen aan de kwaliteit van onderzoeksscholen hebben we het gesprekskader SO&P voor elk van de waarborgen aangepast aan de kwaliteitskenmerken van een onderzoeksschool. Hieruit blijkt ook de relatie tussen Samen Opleiden & Professionaliseren en Samen Onderzoeken. In Tabel 1. geven we de vragen weer die zijn opgesteld voor waarborg 4 over de kwaliteitscultuur van Samen onderzoeken, maar ook voor waarborg 1, 2 en 3 zijn de vragen uitgewerkt.

De kwaliteitscyclus leidt tot een peer review van de onderzoeksscholen. De voorgestelde instrumenten, waaronder het gesprekskader, zijn hulpmiddelen voor onderzoeksscholen om zich voor te bereiden op de peer review. Op basis van de opbrengst van de peer review kunnen onderzoeksscholen gericht verder werken aan de kwaliteit van hun onderwijs door het doen van onderzoek.

WAARBORG 4 DE KWALITEITSCULTUUR VAN SAMEN ONDERZOEKEN	
Waaruit blijkt dat/hoe kun je dit zien/hoe wordt het geborgd?	
1	De landelijke scan 'Leeromgeving Onderzoekscultuur' is uitgangspunt voor de start en doorontwikkeling van de onderzoeksschool.
2	Jaarlijks worden betrokkenen bij het schoolonderzoek bevraagd over de kwaliteit van en tevredenheid over de wijze waarop het onderzoek tot stand komt, plaatsvindt, oplevert voor school-leerlingen-opleiding-onderzoeksnetwerk.
3	De schoolleider voert het gesprek over de kwaliteit van het onderzoeksmatig werken en de onderzoekscultuur binnen de school met het team en individuele teamleden. Dit is zichtbaar in het functiebouwwerk, integraal personeelsbeleid en de voortgangsgesprekken.
4	De invulling van de rol is onderwerp van gesprek tijdens de voortgangsgesprekken: - de onderzoekscoördinator - de instituutsonderzoeksbegeleider
5	Opbrengsten van praktijkgericht onderzoek worden geborgd in het onderwijs van de onderzoeksschool.
6	Het delen van onderzoeksresultaten en good practices draagt bij aan het creëren van de kennisinfrastructuur op bestuursniveau, boven bestuurlijk niveau, regionaal en landelijk niveau.
7	Er wordt gemonitord hoe de (meerjarige) schoolonderzoeken passen bij de urgentie van een praktijksituatie en duurzaam bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van het onderwijs op de onderzoeksschool en opleiding.
8	Tussen de externe peerreviews vindt de midtermpeerreview plaats (intern) tussen de partnerschappen SO&P van KPZ, gericht op de kwaliteit van het samen onderzoeken.

Tabel 1. Deel van het gesprekskader voor Samen Onderzoeken, gebaseerd op het gesprekskader van Samen Opleiden & Professionaliseren.

MEER LEZEN OVER HET WAARDEREN EN BORGEN VAN DE KWALITEIT VAN EEN ONDERZOEKSSCHOOL?

In het profiel *Samen Onderzoeken: profilering onderzoeksscholen* wordt in 'Waarborg 4. Waarderen en versterken van kwaliteit' dieper ingegaan op de kwaliteitskenmerken, voorwaarden en afspraken voor het worden en blijven van een onderzoeksschool. Ook is hier de bijbehorende onderbouwing te vinden. Wil je het profiel *Samen Onderzoeken: profilering onderzoeksscholen ontvangen*? Stuur een mail aan Marieke Pillen: m.pillen@kpz.nl

Ben je als onderzoeksschool geïnteresseerd in Samen Onderzoeken of wil je school onderzoeksschool worden? Neem dan contact op met Edith ten Berge (e.tenberge@kpz.nl)

Wil je onderzoekscoördinator worden of ben je geïnteresseerd in het doen en gebruiken van onderzoek ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs? Ieder jaar start er een professionaliseringstraject voor nieuwe onderzoekscoördinatoren. In netwerkbijeenkomsten worden de nieuwste inzichten op het gebied van onderzoek gedeeld met nieuwe en meer ervaren onderzoekscoördinatoren. Voor meer informatie kun je terecht bij Marieke Pillen (m.pillen@kpz.nl)

OVER DE AUTEURS

Marieke Pillen is programmaleider professionele identiteit bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ. Zij is betrokken bij het profiel Samen Onderzoeken en als instituut-onderzoeksbegeleider verbonden aan een onderzoeksschool.

Shirine Bousaid is junior docent-onderzoeker bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ. Daarnaast is ze als instituutsonderzoeksbegeleider verbonden aan twee onderzoeksscholen.